

Nem volna szabad annak előfordulnia, hogy valamely iskolanem szabta korlátok bármire élete végéig átokként nehezedjenek, hanem ellenkezőleg minden eszközzel lehetővé kellene tenni, hogy a hajlamok és tehetségek későbbi jelentkezéséhez mérten ki-ki ne csupán szellemi szükségleteit elégíthesse ki, hanem anyagi boldogulását is megelhesse. A jogosítások rendszerének ilyen továbbfejlesztését épp úgy megköveteli az emberiség haladása, mint ahogy az emberi természet tehetetlensége rászorul a jogosításokban rejlő kényszerre. *hf.*

Az internátusok állami felügyeletének terve.

Bihari Ferenc a M. P. f. é. 4. számában szóba hozta a mai iskolai nevelés egyik igen fontos segítőeszközét s rámutatott arra a mindjobban kifejlődő törekvésre, mely közép-, sőt elemi- és felső iskoláink mellé is internátusokat akar állítani.

Az internátus-lázat nem lehet pusztán abból magyarázni, hogy a szülő nem tudván gyermekét magánházaknál jól elhelyezni: örömmel keresi fel a bennlakásos intézeteket, hol jó kezekbe letéve hiszi gyermeke nevelését. Nálunk az internátusi nevelés igen sok esetben gazdasági kérdés. Kétségtelen, hogy a tömegfogyasztás lehetővé teszi az ellátási költségek tetemes csökkentését s így főleg vidéki tisztviselők, szegényebb sorsú iparosok s gazdálkodók biztos támogatót, anyagi képességeiknek nagyon megfelelő eszközt lelnek ott, hol kisebb kiadásba kerül a neveltetés, mint magánháznál, hol még azon felül a jó környezetre nézve sincs meg a biztosíték. És épen ezen a ponton merülnek fel a legkomolyabb aggodalmak a mai irányszat jogosultsága iránt.

Nem vitatható az internátusi élet nagy fontossága, kiváló nevelői hivatása a társadalmi érzék kifejlesztése, az altruista érzelmek ápolása, az önállóság érvényrejutása, az önképzés lehetőségének fokozása, az általános műveltség elsajátítása, az egészséges testfejlődés irányítása szempontjából; s nem csoda, ha az angol mélységes tisztelettel fordul régi nagy kollegiumai felé. Azonban ne felejtjük, hogy mindazok a fényes tulajdonságok, melyeket szinte reklámízüleg szoktunk felhozni nevelőintézeteink mellett: egytől-egyig méreg gyanánt hatnak a fejlődő ifjúra, ha az intézetnek minden tekintetben kifogástalan felszerelése, helyisége, személyzete nincs. Már pedig ehhez sok pénz s még több köteleességtudás, odaadó szeretet, páratlan lelkiismeretesség, pedagógiai rátermettség s mélységes lélektani ismeretek kellenek. Ezért nem lehet aggodalommal nem tekintenünk az évről-évre keletkező igen sok internátust, mert nem tudjuk teljesen eloszlatni a gondolatot, hogy hátha üzleti vállalkozás hozta őket létre; s a

tapasztalatok azt igazolják, hogy a mindenfelé széthordott nagy tőkék tömörítésével bár jóval kevesebb, de az emberi s nemzeti nevelés ideáljának sokkal inkább megfelelő intézeteket lehetne teremteni.

Nem vagyok az internátusok ellensége, hisz hét évi tapasztalat egy ilyen népes intézet vezetésében igen sok vonzó és meleg emlékekkel él bennem; de az állami felügyelet szervezését én is égetően sürgős szükségnek tartom. A közoktatási miniszteriumban már egy évvel ezelőtt kezdetét is vette valamiféle egyöntetű szabályozás előkészítése, azonban talán az új középiskolai reform leszorította a kérdést a napi-rendről, pedig a kettőt közös elvek szerint rendezni — azt hiszem — itt a legkedvezőbb alkalom.

Az új szervezetnek két nézőpontot nem lesz szabad mellőznie. Az egyik, hogy a tanulók helyes nevelésének, tanulásuk intenzívebbé tételének céljából mentől több felügyelő tanár alkalmazása szükséges; a másik: az intézet kapcsolatbahozása a helyi nyilvános iskolákkal. Ma a dolog úgy áll, hogy internátusaink közül még a nagyobb népszerűségnek örvendő legnagyobb részében is legfeljebb 50—60 tanulóra jut egy felügyelő tanár, gyakran az igazgatót is ide számítva, kité pedig gazdasági s adminisztrációs teendői igen sokszor távoltartanak a növendékektől. Hogyan képzelhető ez állapotban, hogy a felügyelők teljesen bele tudjanak látni minden egyes gyermek lelkébe, tüzetesen ismerjék mindeniknek hajlamait, gondolkodás-módját, érzelmeinek titkos irányítóit! Pedig ha mindezek nyitott könyv gyanánt nem állanak a nevelő előtt: akkor az internátus az elrontott nevelés tanyája lesz, hol a több felől összejött legkülönbözőbb nevelésű s igen gyakran magukkal már romlottságot is hozó tanulók többet munkálnak egymás lelkének elhomályosításán, mint helyes irányban való csiszolásán. Nem volna szabad 30-nál több ifjút bizni egy vezetőre, de akkor is olyanra, ki szívvel-lélekkel hivatásának él s nemcsak kenyérkeresetből állott munkába.

Ezért internátus létesítésére engedélyt adni csak pedagógiailag képzett egyéneknek volna szabad, vagy egyesületeknek s magánosoknak olyképp, hogy az intézet vezetője csak oklevés tanár vagy tanító lehessen. Az igazgató javadalmazását úgy kellene megállapítani, hogy az illető más jövedelemforrás után látni kénytelen ne legyen, sőt hogy más elfoglaltságot ne is vállalhasson. Nem becsülöm kevéssé a szerzetes-rendek érdemét a nevelés terén, azonban merem állítani, hogy a nevelés bensőségessé tételéhez, közvetlenségéhez, az internátusi életnek néha nagyon is uniformisra szabott életrendjében a családiasság kifejlesztéséhez multhatatlanul szükséges, hogy az igazgató családos ember s családja az egész nagy családnak középpontja, nem pedig elzárkózott, megközelíthetetlen vára legyen.

Kívánatos, hogy az intézet igazgatója a pedagógiai kapcsolat végett a helyi iskola valamelyik tanára legyen, kinek aztán a miniszterium, illetőleg a fenntartó hatóság órákedvezményt biztosítson. További követelmény, hogy a felügyelők szintén okvetlenül pedagógiai képzettségű, vagy legalább is pedagógiai pályára készülő egyének legyenek s egyáltalában nem volnának alkalmazhatók tanító-nevelői élethivatást kizáró pályák jelöltjei. A helyi egyik középiskola igazgatója s egy tanára felügyeleti joggal ruházandó fel az intézet pedagógiai vezetése terén, a részökre megállapítandó tiszteletdíjat pedig az állampénztár fizetné, melybe a fenntartó hatóság erre a célra évenként meghatározott összeget beszállítani köteles. Nem az eljárás körülményességének növelése itt a cél, hanem annak a visszaélésekre alkalmat adó helyzetnek lehetetlenné tétele, melyben a fenntartó az iskolai felügyelőnek tiszteletdíjat adván, mintegy maga iránt lekötelezi.

Hasztalan kívánja meg a főigazgatók számára kiadott utasítás az internátusok ellenőrzését: a dolog természetéből következik, hogy az évente legfeljebb egyszer, s akkor is rövid időre megjelenő főigazgató nem nyerhet alapos betekintést az internátusok életébe s az ott esetleg meglévő hibákat nem igen veheti észre. Ehelyett rendszeríteni kellene állandó internátusi látogatói állásokat. E látogatók feladata volna a körzetükbe tartozó intézetek gyakori meglátogatása, tüzetes megvizsgálása, a vagyonkezelés ellenőrzése az állami intézetekben s a felügyelet a többiekre nézve is. Ezek első folyamodású fegyelmi hatósággal volnának felruházandók, a nem állami kezelésről pedig véleményt mondanának, javaslatot adnának a fenntartó hatóság számára. Az állam közvetlen tulajdonát tevő, vagy államsegélyes intézetekhez a miniszterium időnként számvevőségi tisztviselőket küldene s valamennyi internátustól bekövetelné az évi számadásokat.

Ha a közoktatási kormánynak volna megfelelő beavatkozási joga minden nevelőintézet egész szervezetének, belső életének irányítására s e jogát minden tekintetben ez irányban dolgozó s hivatásuk magasztos tudatában álló tényezőkkel gyakorolná: a ma talán sokszor helytelen úton haladó internátusok szelleme csak nyerne az egyéges szervezéssel. Irányadó elvül nem kellene szem elől téveszteni, hogy az egyoldalú osztályrendszert támogató, rangkülönbségek korlátait védelmező intézmények csak a nevelés veszedelmei lehetnek. Mindenütt módot kellene nyújtani kedvezményes helyek létesítésével a szegényebb sorsúak érvényesülésére, s a berendezés alapfeltételével kellene tenni oly munkatermek felállítását, melyek a kézi munka megőrzését s megbecsülését ápolják s az egyéniség szabad érvényesülésének utat nyitnak.

Barczánky Endre.

